

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26684,Konferencja-naukowa-Powiat-pultuski-w-pierwszej-dekadzie-rzadow-komunistycznych-.html>
02.03.2026, 22:43

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Powiat pułtuski w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych” – Pułtusk, 16 października 2007 r.

16.10.2007

I

W dniu 16 października 2007 r. w siedzibie Akademii Humanistycznej w Pułtusku, przy ul. Daszyńskiego 17, odbyła się konferencja naukowa „Powiat pułtuski w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych”, przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie oraz Wydział Historyczny Akademii Humanistycznej w Pułtusku. Przy organizowaniu konferencji współpracowali: Światowy Związek Żołnierzy AK, Starosta Powiatu Pułtuskiego, Burmistrz Miasta Pułtusk, Archiwum Państwowe Miasta Stołecznego Warszawy.

Konferencja zgromadziła bardzo duże grono zainteresowanych (ponad 300 osób). Szczególną grupę gości stanowili bohaterowie podziemia niepodległościowego, przedstawiciele stowarzyszeń kombatanckich na czele z członkami Światowego Związku Żołnierzy AK. Licznie przybyli nauczyciele, studenci i przede wszystkim młodzież szkolna Pułtuska i powiatu. Wśród gości honorowych znaleźli się m.in. naczelny dyrektor Archiwów Państwowych – dr Sławomir Radoń, starosta pułtuski – Tadeusz Nalewajk, burmistrz miasta Pułtusk – Wojciech Dębski, dyrektor Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy – Ryszard Wójtowski, a także prezydenci i burmistrzowie miast zaprzyjaźnionych z Pułtuskiem, wójtowie gmin terenu powiatu pułtuskiego, dyrektorzy oraz duchowieństwo z dekanatu pułtuskiego na czele z wicedziekanem, księdzem kanonikiem Józefem Gawlikiem.

Wydarzenie rejestrowali przedstawiciele publicznej telewizji – kanały TVP HISTORIA i TVP INFO (Kurier Warszawy i Mazowsza) – oraz „Tygodnik Pułtuski”, reprezentujący prasę lokalną.

Spotkanie rozpoczęło się uroczystym rozwinięciem sztandaru Światowego Związku Żołnierzy AK. Konferencję otworzył prof. Bronisław Nowak – dziekan Wydziału Historycznego Akademii Humanistycznej w Pułtusku, który podkreślił, że głównym zadaniem referentów powinno być dotarcie do młodzieży. Słowo wstępne wygłosił prof. Jerzy Eisler – dyrektor Oddziału IPN w Warszawie. Jego zdaniem sesja w Pułtusku to przede wszystkim „oddanie hołdu nielicznym już uczestnikom tamtych wydarzeń, którzy żyją wśród nas. Przez 45 lat byli »zapłutymi karłami reakcji«. I nikt nigdy ich za to nie przeprosił. A to bohaterowie”. Również burmistrz Pułtuska Wojciech Dębski zaznaczył, że celem konferencji jest nie tylko odkłamanie przeszłości, ale również oddanie hołdu ludziom, kiedyś wyklętym, jak podkreślił: „trudno o lepszy sposób oddania hołdu patriotom, którzy byli pozbawiani praw obywatelskich i honorowych, niż propagowanie prawdy o nich. Poznawanie historii tych bohaterów to również dobry sposób, aby uczyć się miłości ojczyzny” .

II

Podczas sesji ogłoszono osiem referatów. Pierwszy z nich, przygotowany przez Kazimierza Krajewskiego – kierownika naukowego referatu warszawskiego OBEP – dotyczył podziemia niepodległościowego w powiecie pułtuskim w latach 1944–1953. Referent przybliżył nieznane, przemilczane dotąd karty walki zbrojnej i politycznej miejscowych działaczy niepodległościowych. Co ciekawe, podkreślił, że efektywność podziemia i sprawne działanie komórki wywiadu obwodu pułtuskiego Ruchu Obrony AK (ROAK) były wysoko oceniane nawet przez przeciwników komunistycznych z Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

Drugi referat, przygotowany przez dr. Tomasza Łabuszewskiego – naczelnika warszawskiego OBEP – dotyczył działań represyjnych UB. Przegląd dokumentacji PUBP w Puławach pozwala na stwierdzenie, że podstawowym celem miejscowej bezpieki było represjonowanie całego społeczeństwa. Powody prześladowań były wielorakie, zarówno działanie w podziemiu AK (nie było istotne, czy walka ta skończyła się wraz z rozwiązaniem AK, czy była kontynuowana), ponadto pobyt na Zachodzie, jak i zaangażowanie w różne inicjatywy religijne (kółko różańcowe, Sodalicja Mariańska), czy wreszcie przynależność do PSL.

Kolejne referaty ogłosili: Mariusz Bechta (OBEP w Warszawie) – o strukturach miejscowego aparatu bezpieczeństwa (PUBP); prof. Romuald Turkowski (Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego) – przedstawił politykę władz komunistycznych wobec mieszkańców wsi w powiecie pułtuskim; dr Krzysztof Wiśniewski – referował temat lokalnej organizacji wyborów do Sejmu w 1947 r.; Wojciech Łukaszewski – zaprezentował działalność powiatowej PPR-PZPR w latach 1944–1954; prof. Janusz Szczepański – omówił postawy społeczne mieszkańców powiatu pułtuskiego w świetle raportów władz partyjnych administracyjnych; wykład dr. Krzysztofa Kacprzaka był próbą oszacowania strat osobowych powiatu pułtuskiego w latach 1945–1956.

Część merytoryczną sesji zakończyła dyskusja, w której uczestniczyli przede wszystkim świadkowie omawianych wydarzeń. Dzieląc się swoimi przeżyciami nie kryli wzruszenia i radości w związku z odsłonięciem przez historyków faktów przez lata przemilczanych bądź zakłamywanych. Dzięki tej pracy – jak twierdzili dawni partyzanci – prawda o działalności podziemia nie odejdzie w zapomnienie.

III

Konferencji towarzyszyła wystawa „Ostatni leśni, Mazowsze i Podlasie w ogniu 1948–1953”, poświęcona niszczeniu i likwidacji ostatnich oddziałów partyzanckich Podlasia lewobrzeżnego i Mazowsza przez resort bezpieczeństwa. Na panelach zaprezentowano także historię trzech struktur podziemia niepodległościowego: 16. i 23. Okręgu Narodowego Zjednoczenia Narodowego oraz 6. Brygady Wileńskiej – działających w końcu lat 40. na terenie ówczesnego województwa warszawskiego.

IV

Symbolicznym punktem spotkania było złożenie przez delegację Światowego Związku Żołnierzy AK kwiatów pod tablicą upamiętniającą odbicie 47 patriotów osadzonych w puławskim więzieniu (26 listopada 1946 r.).

V

Naukowym plonem sesji będzie opublikowanie kolejnego tomu z cyklu „Mazowsze i Podlasie w ogniu”, zawierającego przedstawione na konferencji referaty oraz wybór reprezentatywnych, najciekawszych dokumentów z epoki, wytworzonych zarówno przez struktury niepodległościowe, jak i instytucje komunistycznego aparatu władzy (pierwszy tom wspomnianego cyklu, opublikowany w końcu minionego roku, poświęcony był powiatowi Sokółów Podlaski). Zasygnalizowana inicjatywa badawcza wpisuje się w nurt badań regionalnych, które w przyszłości pozwolą na przedstawienie pełnego obrazu instalowania rządów PPR-PZPR w terenie oraz ich systemowych działań.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Warszawa

2

3

